

NADA KLAIĆ (1920—1988)

Danas smo se sastali da odamo počast našoj kolegici, drugarici, iako bi ona sama — siguran sam u to, jer sam je dobro, štoviše, veoma dobro poznavao — na ovako nešto samo odmahнула rukom i rekla da se bavimo nekim pametnijim poslom. Ali, često je nismo slušali pa nećemo ni sada. U tome smislu, naime, bila je vrlo skromna, više nego skromna, s veoma malim ili, štoviše, nikakvim zahtjevima za bilo kakvom pompom, častima ili pak komemoracijama. Radi se, međutim, o sveučilišnoj profesorici dr. Nadi Klaić, dakle o svima nama znanoj i poznatoj ličnosti koja je na svoj, vrlo osebujan način udarila čvrst i snažan pečat na razvoj naše, hrvatske, pa i ostale jugoslavenske historiografije, i više je nego red da se od nje oprostimo dostojno i da je se sjetimo s poštovanjem prema njenom radu. Jer, ako je bila preskromna što se tiče časti i pompe, ni najmanje nije bila skromna kada se radilo o radnome vremenu, o stručnome i znanstvenome radu. Tu je nemilice trošila i svoje radno i slobodno vrijeme, nastojeći da što više korisnoga stvori, da dade što bolji i veći doprinos historijskoj znanosti hrvatskoga naroda i drugih naših naroda i narodnosti. Počela je s radom u doba socrealizma koje je vladalo i u našoj historiografiji. Tada se strogo pazilo i na formu i sadržaj tekstova, i davalo danas određenome, tada vladajućemu, presudnom mišljenju koje je određivalo čak i kako i što pisati. Već tada se moglo osjetiti da kolegica Nada Klaić ne želi robovati shemama i klišejima, da ona traži vlastite putove izražavanja kao i istraživanja koja će se, dakako, oslanjati na dotadašnja dostignuća i rezultate rada prethodnih generacija naših historičara, ali će hrabro dati i nova rješenja. Nimalo lak je bio taj njezin početak, a zatim i dalje napredovanje. Osim toga, odabrala je još jedan nezahvalan posao — uhvatila se u koštac s mnogim rezultatima razmišljanja starijih historičara, štoviše, podvrgnula ih je ne samo sistemskoj, temeljitoj kritici već i vrlo oštroj revalorizaciji. Na ovome putu imala je mnogo protivnika, koji nisu odobravali njezin silovit pristup temama, također ni njenu najprije indirektnu a potom i direktnu polemiku sa svojim brojnim oponentima. Pri tome nije zazirala od sukoba ni sa veličinama, ni sa velikanima naše historiografije, niti se bojala njihova dotadašnjega ugleda, ispravno smatrajući da se znanstvenik i stručnjak mora potvrđivati novim rezultatima svoga rada. Kolegica Klaić je u nas pojam upornosti, pojam borca u historiografiji koji se — doslovce rečeno — nikad nije predao, niti mislio predavati. Tako je bilo od prvih njezinih radova do kraja, do njezina zadnjega većeg rada, do Vinodola u doba Krčkih knezova. To je djelo objavljeno u Rijeci nedavno i već izaziva kontraverzna stajališta, uostalom, kao što se to moglo i očekivati.

Kolegica Nada Klaić se u svojim radovima dosljedno držala principa da nema onoga sadržaja koje nije moguće podvrgći znanstvenoj kritici, niti autora koji je imun na stručno utemeljeni prigovor. To je, naravno, izazivalo znatna protivljenja, nerijetko i takva koja su u krajnjem smislu bila i kreativnije naravi, jer su se autori — u nastojanju da pobiju stajališta kolegice Nade Klaić prema određenim problemima — zdušno potrudili da

pronađu što adekvatnije protuargumente. Takva se situacija, npr. razvila i oko pitanja doseljenja Slavena odnosno Hrvata na njihov današnji južno-slavenski prostor, zatim oko problema tzv. pacte convente, oko tumačenja povoda, uzroka i posljedica Gupčeve bune i bune Matije Ivanića, oko objašnjenja zrinsko-frankopanske urote, itd., itd., što su sve redom kapitalna pitanja u našoj prošlosti na koja su na sasvim nov način iznalaženi odgovori u znanstvenoj interpretaciji Nade Klaić.

Posjedovala je u sebi upravo golemu, neiscrpnu radnu energiju i u tome gotovo da joj i nema premca u nas. Mi, njene kolege, pamtit ćemo je osim po tome i po želji da rado krene u pravu bitku za svoja stajališta. A ona ih je branila i od srca, i hitro, ulažući pri tome sav svoj višestruki talenat i historiografa i polemičara. Bila je dobar poznavalac izvora i literature, kojima se marljivo služila. Već sama činjenica da je svoju biblioteku oporučno ostavila Arhivu Hrvatske — govori dovoljno sama po sebi. Time je knjižnica Arhiva Hrvatske znatno obogaćena, kao i s nedavno primljenim velikim bibliotekama Privredne komore Hrvatske, dra Bernarda Stullija i prof. dra Jaroslava Šidaka.

Golemo je bogatstvo koje nam je prof. dr. Nada Klaić ostavila, koje nam je namrla svojim brojnim djelima — edicijama i studijama, polemičkim i drugim svojim tekstovima. Ukratko rečeno, napustila nas je jedna veoma samosvojna, osebujna, veoma plodna, snažna i čvrsta ličnost i kao takva će nam uvijek ostati u sjećanju. U ime Saveza povijesnih društava Hrvatske i u ime Arhiva Hrvatske molim obitelj uvažene profesorice da primi suosjećanje, a prof. dr. Nadi Klaić u ime tih institucija izražavam trajnu zahvalnost na njezinu impozantnome i značajnome djelu.

Napomena: Riječ na komemorativnom skupu na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (26. 10. 1988).

Petar Strčić

Dr. Nada Klaić (21. VII. 1920. — 2. VIII. 1988.) preminula je kao znanstvenik, povjesničar i redovni profesor hrvatske srednjovjekovne povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Diplomirala je 1943. godine na tome fakultetu gdje je iste godine primljena za asistenta. Tada započinje njezin bogat i plodonosan rad kao odgajatelja mnogih generacija povjesničara. Doktorirala je tri godine kasnije, teom »Političko i društveno uređenje Slavonije za Arpadovića«. Habilitirala je 1955. godine djelom »O falsifikatima u povijesti Paga«. Godine 1961. postavljena je za izvanrednog profesora, a za redovnog 1969. godine. Sudjeluje radovima, već od 1951. god, u »Historijskom zborniku«, da bi u isto vrijeme radila na prikazu hrvatske povijesti u okviru »Historije naroda Jugoslavije« I i II. Uz to, nastavlja obiteljsku tradiciju (djeda joj Vjekoslav Klaić) objavljuje 1954. god. »Povijesni atlas«. Nakon toga slijedi kritičko izdanje »Izvora za Hrvatsku povijest« u 4 knjige. Bavi se i pitanjima »Pacte convente«, kritikom izvora »Historia Salonitana maior«.

Sedamdesetih godina, u toku izuzetno plodnoga i nadahnutog rada, specifičnog po načinu sagledavanja pojedinog problema te kutu gledanja, objavljuje »Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku«, zatim »Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku«, »Društvena previranja i bune u Hrvatskoj u XVI. i XVII. stoljeću«. Sagledavajući ukupna zbivanja u srednjovjekovnoj Hrvatskoj, bavila se čitavim nizom segmenata toga mozaika,

dosljedno slijedeći svoj način gledanja. Tako objavljuje »Povijest Zadra do 1409« (zajedno s I. Petricioli), »Trogir u srednjem vijeku — Javni život grada i njegovi ljudi«.

Također poklanja pažnju svome gradu kojim se uvijek ponosila — »Povijest Zagreba u srednjem vijeku I« 1982. god. te »Medvedgrad i njegovi gospodari«, 1987, djela su o tome gradu.

Sudjelovanja na povijesnim skupovima redovito su rezultirala objavljenim raspravama, kao »Matija Ivanić — vojvoda Janko i stoljetna borba hvarskih pučana i plemića za politička prava« (1977), »Iz problematike srednjovjekovne povijesti Bosne« (1978), »Historijska pozadina Šenoine pripovijetke i romana« (1982), »Crtrice iz povijesti Vukovara« (1983), »Koprivnica u srednjem vijeku« (1987). Njezino posljednje djelo bilo je »Vinodol od antičkih vremena do knezova krčkih i vinodolskog zakona« (1988). Objavljivanje dopunjenog i proširenog izdanja »Povijesti Hrvata u srednjem vijeku« na žalost nije doživjela.

Damir Zagotta

STJEPAN ZVONARIĆ (1911—1988)

Iako smo znali da je teško bolestan, ipak nas je zatekla i duboko rastuzila vijest da je 18. listopada 1988. god. umro Stjepan Zvonarić, dugogodišnji suradnik Arhiva Hrvatske.

Stjepan Zvonarić rođen je 10. kolovoza 1911. u Velikom Borištofu u Austriji u mnogobrojnoj i poznatoj porodici Gradišćanskih Hrvata. Završivši učiteljsku školu u Štrebensdorfu blizu Beča, vraća se u svoje Gradišće 1931. kao učitelj u Filežu. Marljivo radi na obrazovanju svojih sunarodnjaka, uz to završava studij slavistike u Beču. da bi se mogao posvetiti nesebičnoj borbi za priznanje jezika i kulture svoga naroda. Godine 1950. postaje nadzornik Gornjopuljskog kotara, a zatim i vladin savjetnik. Bio je ne samo vrstan pedagog već i marljivi borac za hrvatski jezik i hrvatsku kulturu. Svojom »Čitankom« za hrvatske osnovne škole u Gradišću, člancima u novinama, radom na izradi rječnika i gramatike vršio je snažan uticaj na razvoj školstva, jezika i kulture u Gradišću.

No, on je i vrsni poznavalac arhivskog i književnog blaga ove nacionalne manjine, a i marljivi sakupljač toga blaga.

Upravo zahvaljujući tom dijelu njegova rada, Arhiv Hrvatske u teznji da prikupi svu građu važnu za povijest Hrvata bez obzira gdje se oni nalaze, tragajući za suradnicima u tom velikom poslu, neminovno nailazi i na ovog velikog rodoljuba. Na poziv tadašnjeg direktora Arhiva Hrvatske dr Bernarda Stullija 1971. godine dolazi Stjepan Zvonarić u posjed Arhivu. Iz razgovora koji je vođen bilo je vidljivo da je Stjepan Zvonarić tragajući po bibliotekama Gradišća i Beča, po tavanima privatnih kuća i župnih ureda, prikupio vrlo mnogo štampanih djela: knjiga, novina, kalendara, molitvenika, pjesama i slično, ali i starih rukopisa, a naročito notnih rukopisa pučkih i crkvenih pjesama. Ali, u tom radu naišao je Stjepan Zvonarić i na veliki problem. Naime, mnoga od tih djela bila su znatno oštećena i trebalo ih je, da bi se sačuvala, hitno restaurirati. Dr Bernard Stulli, shvaćajući vrijednost ovog kulturnog bogatstva, spremno nudi po-